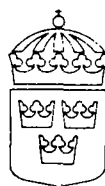

Lagutskottets betänkande

1987/88:6

om vissa frågor på det industriella rättsskyddets område

LU
1987/88:6

Sammanfattning

I betänkandet behandlas tre motioner i vilka tas upp frågor om vitesförbud vid varumärkesintrång (fp), ändring i mönsterskyddslagen (c) resp. förlängning av skyddstiden för patent på läkemedel (m).

Motionerna avstyrks av utskottet.

Motioner

Motion 1986/87:L803 av Bengt Harding Olson (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i varumärkeslagen (1960:644) att vitesförbud införs vid varumärkesintrång.

Motion 1986/87:L805 av Marianne Karlsson (c) vari yrkas att riksdagen beslutar hos regeringen begära förslag till ändringar i berörda hänseenden i 2 och 19 §§ mönsterskyddslagen (1970:485).

Motion 1986/87:L815 av Lars Ahlmark (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändring av patentlagen i enlighet med vad som i motionen anförts.

Skyddstiden för patent

Gällande ordning

Genom patent kan den som gjort en ny uppfinning få ensamrätt att utnyttja uppfinningen yrkesmässigt. Patent kan meddelas på ett förfarande, t. ex. ett nytt produktionssätt eller på en produkt som sådan exempelvis ett nytt läkemedel. I patentlagen (1967:837) definieras uppfinningsbegreppet genom en uppräknig av vad som inte skall anses utgöra en uppfinning. Enligt denna uppräknig kan patent inte beviljas för bl. a. ett förfarande för kirurgisk eller terapeutisk behandling eller diagnostisering som skall utövas på människor eller djur. Olika alster som skall användas vid sådana förfaranden kan dock patenteras.

Patent söks i Sverige hos patent- och registreringsverket. Varje ansökan som kommer in granskas av myndigheten. Vid granskningsförfarandet skall utrönas huruvida det föreligger hinder mot bifall till ansökningen med hänsyn till patentlagens bestämmelser. En väsentlig del av granskningen

avser frågan huruvida uppfinningen är ny och fyller kravet på uppfinningshöjd. Om patentverket inte finner något hinder mot ett bifall till ansökningen vidtar det s. k. invändningsförfarandet då allmänheten bereds tillfälle att inkomma med invändningar mot ansökningen. När tiden för inlämnande av invändningar gått ut skall patentansökningen tas upp till fortsatt prövning. Om patentansökningen bifalls är patentet meddelat från den dag då patentbeslutet vann laga kraft. Förfarandet vid patentverket är tämligen tidskrävande och i genomsnitt tar det cirka fem år från det en patentansökan ges in till dess patent meddelas.

Beviljas patent på en uppfinning gäller ensamrätten under en tid av 20 år räknat från dagen då patentansökan inkom till patent- och registreringsverket. Patenttiden kan inte förlängas. Patentet kan däremot upphöra i förtid om bl. a. föreskrivna årsavgifter inte betalas.

Reglerna i den svenska patentlagen har tillkommit efter ett omfattande nordiskt samarbete. Detta samarbete har lett till att det i Norden råder en långtgående rättslikhet på patentområdet. Med undantag för de straff- och processrättsliga reglerna överensstämmer patentlagarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige inte bara i fråga om sakinhållet utan också när det gäller bestämmelsernas utformning.

Ett patent som meddelas av nationell patentmyndighet blir gällande endast i den staten. En uppfinnare som önskar få patentskydd i flera länder måste alltså i princip söka patent i varje land. Genom den europeiska patentkonventionen har emellertid skapats en ordning som medger att en patentsökande samtidigt kan erhålla patentskydd i flera länder, s. k. europeiskt patent. Sådant patent meddelas av det europeiska patentverket som har sitt säte i München. Konventionen innehåller en fullständig reglering av förutsättningarna för att få europeiskt patent och handläggningsordningen vid det europeiska patentverket. Denna reglering är fristående från konventionsstaternas nationella lagstiftning. Konventionen innehåller också bestämmelser om bl. a. rättsverkningarna av ett europeiskt patent. I sistnämnda hänseende gäller att ett europeiskt patent skall ha samma rättsverkan i den stat för vilken patentet beviljats som ett nationellt patent. Giltighetstiden för ett europeiskt patent är enligt konventionen 20 år från ansökningens ingivningsdag.

Konventionen trädde i kraft år 1977 och har tillträtts av Sverige och ett flertal andra europeiska stater. I den svenska patentlagen har tagits in de särskilda regler som föranletts av tillträdet. En viss anpassning av de svenska patentreglerna till konventionens bestämmelser har också skett. Bl. a. har patenttiden som fram till 1978 var 17 år förlängts till 20 år (prop. 1977/78:1, LU 10). Denna anpassning har också föranletts av utvecklingen i flera av de viktigaste industriländerna: Övriga länder i Norden har inte tillträtt konventionen. De svenska reglerna om europeiska patent saknar därför motsvarighet i de övriga nordiska ländernas lagstiftning.

Genom den europeiska patentkonventionen har sålunda införts en ordning enligt vilken uppfinnare kan välja mellan att söka ett nationellt patent vid patentverket i den stat där han önskar få patentet gällande och att söka ett europeiskt patent för bl. a. denna stat. För det svenska patentväsendets del har Sveriges anslutning till den europeiska patentkonventionen medfört att antalet patentansökningar till patentverket sjunkit från 14 800 under budget-

året 1977/78 till 6 500 under budgetåret 1984/85. För det europeiska patentverket har antalet inkomna ansökningar kontinuerligt stigit kraftigt och uppgick år 1984 till ca 33 000 varav ca 18 500 utgjorde ansökningar i vilka patent söktes för att bli gällande i bl. a. Sverige.

LU 1987/88:6

Motionsmotivering

I motion L815 (m) framhålls att framtagandet av nya läkemedel är en viktig men mycket kostnadskrävande process. Inom branschen räknar man med investeringar på hundratals miljoner kronor för att utveckla ett helt nytt läkemedel. Villkoren på marknaden avgör enligt motionären om investeringar av denna storleksordning skall kunna komma till stånd. En avgörande faktor härvidlag är patentlagstiftningen.

Motionären hävdar att den effektiva patenttiden är betydligt kortare än den lagstadgade 20-årsperioden, vilket beror på att sedan de bärande första patenten sökts återstår en utvecklingstid av kanske fem till tio år och en registreringstid av ytterligare minst två år. I Sverige torde enligt motionären den genomsnittliga effektiva patenttiden vara under tio år. Detta försvagar givetvis kraftigt patentskyddets syfte att skapa möjligheter till forsknings- och utvecklingsinsatser.

Motionären framhåller att läkemedel intar en särställning jämfört med andra produkter och att man i flera länder har tagit konsekvenserna av detta. I USA är det möjligt att efter ansökan få en förlängd patenttid, varvid hänsyn tas till såväl tid för kliniska prövningar som till myndigheternas granskning av läkemedlet. Andra länder, exempelvis Korea, går samma väg. Diskussioner om liknande åtgärder förs även inom EG och i Japan.

Motionären hänvisar till att svensk läkemedelsindustri under åren har utvecklat en rad originalprodukter som hävdats sig väl på världsmarknaden. Handelsbalansen för läkemedel visade år 1985 ett överskott på över 500 milj. kr. och exporten uppgick detta år till över 2,6 miljarder kronor.

Vårt lands läkemedelsindustri vilar enligt motionären nästan helt på en forskningsbaserad produktion. Förutsättningarna för en framtida utveckling som konkurrenskraftig exportindustri är goda under förutsättning att likartade förhållanden kommer att råda här och i de starkaste konkurrentländerna. Därvid är en förlängd effektiv patenttid för läkemedel en central fråga. En lämplig lösning anser motionären vara att låta tidpunkten för registreringsbeslutet gälla som utgångspunkt för patenttiden på 20 år.

Vitesförbud vid varumärkesintrång

Gällande ordning

Enligt varumärkeslagen (1960:644) kan en näringsidkare få ensamrätt att använda ett visst kännetecken för de varor och tjänster han tillhandahåller. Ensamrätten till ett varumärke kan förvärfvas genom registrering eller inarbetning. Den som olovligen använder annans varumärke eller på annat sätt gör intrång i ensamrätten kan dömas till straff om intrånget skett

uppsåtliga. Varumärkesintrång som sker uppsåtliga eller av oaktsamhet medför vidare skyldighet att utge skadestånd. Vid ringa oaktsamhet kan skadeståndet jämkas. Någon möjlighet för domstol att vid vite förbjuda intrångsgöraren att fortsätta sin verksamhet finns inte enligt varumärkeslagen. Däremot kan vitesförbud tillgripas mot användningen av varumärken som utan att utgöra varumärkesintrång är vilseledande.

Sanktionssystemet vid varumärkesintrång överensstämmer i väsentlig mån med vad som gäller vid intrång i andra ensamrätter på det industriella rättsskyddets område. Såväl enligt patentlagen, mönsterskyddslagen (1970:485), firmalagen (1974:156) och växtförädlarrättslagen (1971:392) kan sålunda intrång i rättighetshavarens ensamrätt medföra straff och skadestånd. Vissa smärre olikheter finns dock. Skadeståndsansvaret vid patentintrång är mer omfattande än vad eljest gäller och någon möjlighet till jämkning vid ringa oaktsamhet föreligger inte. Efter en ändring år 1986 i patentlagen (prop. 1985/86:86, LU 29) kan numera domstol på begäran av patenthavaren eller den som på grund av licens har rätt att utnyttja uppfinningen vid vite förbjuda den som gör patentintrång att fortsätta härmed. Vitesförbud kan även meddelas interimistiskt, dvs. i avvaktan på den slutliga prövningen. Möjligheten att meddela vitesförbud har sedan länge funnits också enligt firmalagen. Denna möjlighet gäller såväl då intrång i ensamrätten skett som då en firma eller användningen av den strider mot goda seder eller allmän ordning eller är vilseledande. Någon motsvarighet till patentlagens regel om interimistiskt förbud finns inte i firmalagen.

Motionsmotivering

I motion L803 (fp) hänvisas till att det finns stora likheter mellan varumärkesrätten samt patent- och mönsterskyddsätten. Enligt motionären finns det dock vissa omotiverade skillnader mellan sanktionssystemen. Motionären anser att samordning av sanktionssystemen är angelägen och kan bidra till en ökad harmoni på det industriella rättsskyddets område. I avvaktan på att en bättre samordning kan komma till stånd bör det enligt motionären införas en möjlighet till vitesförbud vid varumärkesintrång.

Frågans tidigare behandling

Frågan om vitesförbud vid varumärkesintrång berördes under förarbetena till varumärkeslagen (prop. 1960:167, LU 39). I propositionen framhöll departementschefen att det ej fanns anledning att bereda möjlighet till meddelande av ett vitesförbud mot ett förfarande som är straffbelagt.

Som ovan nämnts infördes år 1986 en möjlighet att meddela vitesförbud vid patentintrång. Även andra ändringar genomfördes i patentlagen vilka syftade till att effektivisera patentprocessen och sanktionssystemet vid patentintrång (prop. 1985/86:86, LU 29). Med anledning av propositionen väcktes bl. a. en motion vari begärdes en översyn av sanktionssystemen inom det industriella rättsskyddet med sikte på en bättre samordning mellan patentlagen samt varumärkes- och mönsterskyddslagen. I sitt av riksdagen godkända betänkande i ärendet avstyrkte utskottet bifall till motionen.

Utskottet framhöll därvid att det saknades underlag för en bedömning av huruvida det förelåg ett mera allmänt behov av ett effektivare sanktionssystem på det industriella rättsskyddets område. Utskottet kunde dock i princip dela motionärernas uppfattning att den harmoni som råder mellan de olika lagarna i största möjliga utsträckning bör bevaras. Viktigt var även att den nordiska rättslikheten på detta område upprätthålls. Utskottet erinrade om att spörsmålet också hade aktualiserats i samband med propositionsarbetet. I propositionen anfördes sålunda att från något håll tanken hade väckts att införa en möjlighet till vitesförbud också vid varumärkesintrång och mönsterintrång. Med hänsyn till att ett sådant mera allmänt införande av institutet vitesförbud krävde ytterligare utredning och överväganden var emellertid departementschefen inte då beredd att föreslå andra ändringar än dem som påkallades av patentprocessens brister.

Utskottet hade förståelse för att lagstiftningsarbetet då i första hand inriktats på att bota bristfälligheterna i patentlagstiftningen. Enligt utskottets mening kunde det också finnas skäl att avvakta erfarenheterna från den praktiska tillämpningen av de nya reglerna i patentlagen innan man tog ställning till frågan om motsvarande regler bör införas i övrig lagstiftning på området. Utskottet förutsatte emellertid att regeringen följde utvecklingen och i lämpligt sammanhang till närmare övervägande tog upp spörsmålet om en samordning. Något särskilt uttalande i saken från riksdagens sida ansågs inte erforderligt.

Utredningsarbete

År 1979 tillsattes en utredning med uppdrag att utreda frågor om skydd för företagshemligheter m. m. Utredningen avlämnade år 1983 delbetänkandet (SOU 1983:52) Företagshemligheter. Utredningen slutförde sitt uppdrag år 1987 genom avlämnande av betänkandet (SOU 1987:1) Otillbörlig efterbildning. I betänkandet behandlas problemet med varuförfalskningar, dvs. fall då produkter av olika slag blir föremål för en mer eller mindre närgående efterbildning. Sådana olovliga efterbildningar utgör ofta ett intrång i en immaterialrättslig ensamrätt. Utredningen konstaterar att intrången framför allt avser ensamrätten enligt varumärkeslagen. I betänkandet läggs fram förslag till en ny lag om otillbörlig efterbildning. Den nya lagen är avsedd att ge möjligheter till ingripande mot varuförfalskningar i de fall då den nuvarande immaterialrättsliga lagstiftningen inte ger tillräckligt skydd. Enligt förslaget skall allmän domstol vid vite kunna förbjuda marknadsföring och andra förfaranden beträffande varor som utgör efterbildningar. Även interimistiskt förbud skall kunna meddelas. Vidare skall skadestånd kunna utgå.

Betänkandet remissbehandlas för närvarande.

Frågan om harmonisering av sanktionssystemet på det industriella rättsskyddets område har våren 1987 aktualiserats hos justitiedepartementet genom en till departementet ingiven resolution, som antagits vid det XIX Nordiska mötet för industriellt rättsskydd i september 1986. I resolutionen anfördes att det vid mötet konstaterats att det långvariga nordiska samarbetet om industriellt rättsskydd har lett till i stort sett gemensamma materiella

regler när det gäller patent, varumärken och mönsterskydd, att en önskvärd lagharmonisering inte har visat sig möjlig att uppnå på grund av de delvis djupgående olikheter som råder i fråga om sanktionssystemet när det gäller såväl de olika industriella rättigheterna inbördes som länderna emellan samt att det därför är viktigt att harmoniseringen av det industriella rättsskyddet fullföljs beträffande sanktionssystemet. I resolutionen hemställer mötet att regeringarna i de nordiska länderna inleder ett nordiskt lagsamarbete med sikte på en harmonisering och förbättring av sanktionsreglerna på immateri- alrättens område, särskilt i fråga om det industriella rättsskyddet.

Mönsterskydd

Gällande ordning

Liksom patentlagen är mönsterskyddslagen ett resultat av nordiskt lagstiftningssamarbete. Den svenska lagen överensstämmer i väsentlig mån med motsvarande lagar i Danmark, Finland och Norge.

Mönsterskyddslagen är tillämplig på både prydnadsmönster och nytto- mönster. Med mönster förstås enligt lagen förebilden för en varus utseende eller ett ornament. Genom registrering hos patentverket kan mönsterskapa- ren få ensamrätt att yrkesmässigt utnyttja mönstret. Skyddstiden är fem år med möjlighet till förnyelse av registreringen för ytterligare två femårsperi- oder. Förfarandet vid registrering av mönsterskydd är liksom när det gäller patent ordnat som ett förprövningssystem, dvs. registreringsmyndigheten företar en granskning av ansökningsen som kompletteras med ett invänd- ningsförfarande.

En förutsättning för att en ansökan om mönsterskydd skall bifallas är att mönstret i fråga är helt nytt. Vidare krävs att mönstret väsentligt skiljer sig från vad som före ansökningsdagen är känt (2 §). Sistnämnda krav, det s. k. skillnadskravet, innebär att mönstret måste innebära ett andligt nyskapande av en viss inte alltför ringa originalitet. På patenträttens område finns ett i huvudsak motsvarande krav för patenterbarhet av en uppfinning och där brukar det definieras som ett krav på uppfinningshöjd.

I mönsterskyddslagen anges vad som skall anses vara känt. Allt som på något sätt blivit allmänt tillgängligt före ansökningsdagen skall enligt lagen anses som känt. Också mönster som inte blivit allmänt tillgängligt räknas emellertid som känt om mönstret framgår av en ännu inte offentlig ansökan om patent eller om varumärkes- eller mönsterskyddsregistrering, som gjorts tidigare, och om denna tidigare ansökan sedermera blir offentlig. Som framgår av det anförda är det endast förhållanden före ansökningsdagen som kan utgöra hinder för en registrering. Två samtidigt gjorda ansökningar hindrar inte varandra.

Det ovan berörda kravet på nyhet och uppfinningshöjd i patentlagen hänförs sig också till vad som blivit allmänt tillgängligt före ansökningsdagen. Till skillnad från mönsterskyddslagen krävs emellertid inte uppfinningshöjd i förhållande till tidigare patentansökningar som ännu inte blivit offentliga när patentet söks (2 § patentlagen). Detta undantag beträffande kravet på uppfinningshöjd infördes år 1978 (prop. 1977/78:1, LU 10) i samband med

Sveriges tillträde till den europeiska patentkonventionen och innebar en anpassning till vad som gäller enligt konventionen. Tidigare krävdes på samma sätt som för mönsterskydd uppfinningshöjd i förhållande också till inte offentliggjorda patentansökningar. I fråga om nyhetskravet gäller alltså att också ännu inte offentliga patentansökningar skall beaktas.

Regler om när en ansökan om mönsterskydd blir offentlig finns i bl. a. 18 och 19 §§ mönsterskyddslagen. En sådan ansökan är en allmän handling och blir i princip offentlig och mönstret därmed allmänt tillgängligt när den givits in till patentverket. Sökanden kan emellertid begära att en handling som visar mönstret hålls hemlig under viss tid. Sekretesskyddet upphör vid den begärda fristens utgång dock senast sex månader efter ansökningsdagen. Tidpunkten för sekretesskyddets upphörande har betydelse bl. a. för mönsterskaparens rätt att få skadestånd för intrång i mönsterrätten. Enligt 38 § mönsterskyddslagen kan nämligen skadestånd endast utgå för intrång som skett efter det att ansökan om registrering blivit offentlig.

I patentärenden gäller en något annorlunda ordning. En patentansökan blir i princip inte tillgänglig för allmänheten förrän invändningsförfarandet påbörjats. Även om handläggningen av ärendet inte fortskridit så långt blir en patentansökan offentlig när 18 månader förflutit från ingivningsdagen. I patentärenden har sökanden möjlighet att begära att ansökningen blir offentlig tidigare än som följer av lagen.

Nära samband med mönsterskyddslagens nyhets- och skillnadskrav har bestämmelserna om prioritet. Mönsterskapare som planerar att utnyttja sitt mönster i flera länder har ofta ett intresse av att först söka registrering i ett land för att få nyhetsgranskningen slutförd där innan han söker registrering i de andra länderna. Han kan också tänkas vilja undersöka exploateringsmöjligheterna i det första landet innan han går ut på marknaden i de övriga. Om registrering först söks i ett land kan emellertid den ansökningen komma att utgöra ett hinder för registrering i andra länder. Genom bestämmelser i Pariskonventionen den 20 mars 1883 för industriellt rättsskydd har man på det internationella planet sökt lösa detta problem genom att etablera ett system som utesluter att nyhetshinder åberopas om det uppkommit under en viss prioritetsperiod räknat från den första ansökningen. Bestämmelserna innebär i huvudsak att om den som sökt skydd för ett mönster i någon av konventionsstaterna inom en viss tid från denna ansökningsdag söker skydd för mönstret i en annan konventionsstat den senare ansökningen skall anses gjord samtidigt som den första ansökningen. Fristen är tolv månader för nyttighetsmodeller och sex månader för industriella mönster och modeller.

Sverige är anslutet till Pariskonventionen och alltså bundet av konventionens regler om prioritet. I 8 § mönsterskyddslagen har regeringen bemyndigats att meddela föreskrifter om förutsättningarna för att prioritet skall kunna uppstå i Sverige. Sådana föreskrifter har meddelats i mönsterskyddsförordningen (1970:486). Dessa föreskrifter innebär att en ansökan om mönsterregistrering som sker i Sverige inom sex månader från det att ansökan skett i en annan konventionsstat skall anses gjord samtidigt med den första ansökningen om sökanden begär det. Rättsverkningarna av prioritet regleras närmare i mönsterskyddslagen. När prioritet åberopas räknas bl. a.

den i 19 § angivna fristen för hemlighållande av ansökan om mönsterregistrering från prioritetsdagen och inte från den dag ansökningen sker i Sverige.

LU 1987/88:6

Motionsmotivering

I motion L805 (c) riktas kritik mot utformningen av mönsterskyddslagen när det gäller dels reglerna i 2 § om hinder mot mönsterskydd på grund av tidigare ingivna ansökningar, dels bestämmelserna om hemlighållande i 19 §.

Motionären erinrar om att 2 § mönsterskyddslagen ursprungligen utformades med patentlagen som förebild. Samma skäl som föranlett en ändring av patentlagen bör enligt motionären medföra att mönsterskyddslagen ändras.

När det gäller hemlighållandet av ansökningar om mönsterskydd påpekar motionären att ansökningarna oftast inte hinner granskas inom den sexmånaderstid som uppställs som en yttersta gräns för sekretesskyddet. Resultatet av granskningen är enligt motionären av betydelse för sökanden när han skall bedöma om han också skall söka mönsterskydd i andra länder än Sverige.

I värsta fall kan det enligt motionären inträffa att en mönsteransökan blir offentliggjord av det svenska patentverket och därmed nyhetshinder för en ansökan i utlandet, innan sökanden ens fått chansen att bedöma om det är vettigt att göra en dylik ansökan. Reglerna om hemlighållande bör därför ändras i två avscenden. För det första bör en mönsteransökan hållas hemlig i åtminstone sex månader, såvida sökanden ej begär dess tillgängliggörande. För det andra bör en ansökan, som sökanden ej begärt offentliggjord, över huvud taget inte göras offentlig så länge patentverket inte hunnit granska den. Motionären hävdar att sökanden vidare bör få en skälig frist efter det granskningsbesked utfärdats, innan ansökningen offentliggörs. En sådan extraordinär frist kan lämpligen sättas till två månader.

Vissa uttalanden under förarbetena till 1978 års ändringar i patentlagen och mönsterskyddslagen

Till grund för de ändringar som år 1978 skedde i patentlagen och som bl. a. avsåg kravet på uppfinningshöjd i förhållande till tidigare patentansökningar låg patentpolicykommitténs betänkande (SOU 1976:24 och 25) Internationellt patentsamarbete II, 1973 års europeiska patentkonvention. I betänkandet erinrade kommittén om att frågan huruvida och i vilken omfattning innehållet i tidigare ansökan, som inte har blivit allmänt tillgänglig innan en senare ansökan görs, skall anses som känt i förhållande till den senare ansökningen varit föremål för ingående överväganden i förarbetena till patentlagen (NU 1936:6 s. 128 ff., prop. 1966:40 s. 81 f., s. 84 f.). Kommittén anförde att den lösning som denna lag innehöll och som överensstämde med vad föreslagits i ett nordiskt betänkande år 1963 under remissbehandlingen av nämnda betänkande blivit utsatt för kritik från åtskilliga remissinstanser. Lämpligheten av den valda lösningen hade satts i fråga även efter lagarnas ikraftträdande. Enligt kommittén var det uteslutet att efter ett svenskt tillträde till den europeiska patentkonventionen i den svenska lagstiftningen behålla en från konventionen avvikande reglering när det gäller den grundläggande frågan vad som skall beaktas vid avgörande av

huruvida en patentsökt uppfinning har uppfinningshöjd. Kommittén föreslog därför att den svenska lagstiftningen anpassades till konventionen i detta avseende. Kommittén ansåg att den föreslagna ändringen torde tillgodose önskemålen från dem som hade kritiserat gällande rätt på denna punkt.

I propositionen (prop. 1977/78:1 s. 175) framhöll departementschefen att han ansåg det uteslutet att efter ett svenskt tillträde till konventionen behålla en från konventionen avvikande reglering i det aktuella hänseendet och anslöt sig därför till förslaget att patentlagen skulle anpassas till konventionen.

Frågan om hemlighållande av handlingar i mönsterskyddsärenden övervägdes ingående under förarbetena till mönsterskyddslagen (prop. 1969:168, 1LU 44). I propositionen framhöll departementschefen att starka principiella skäl talar mot varje ingrepp i grundsatsen om allmänna handlingars offentlighet. Ett visst sekretesskydd på mönsterområdet innebar emellertid inte någon nyhet inom immaterialrätten. Enligt patentlagen åtnjuter sålunda patentansökningar visst sekretesskydd. Behovet av ett sekretesskydd torde enligt departementschefen allmänt sett vara mindre framträdande på mönsterområdet än på patentområdet. I samband med att mönsterskyddet utvidgas till att gälla för samtliga industrigrenar och till att omfatta även nyttomönster fanns det dock enligt hans mening goda skäl att överväga ett visst begränsat sekretesskydd också på mönsterrättens område. Ett viktigt skäl var att offentlighetsprincipen lätt kan kringgå genom utnyttjande av reglerna om s. k. prioritet. Departementschefen ansåg därför att ett visst sekretesskydd borde gälla också på mönsterområdet.

Med hänsyn till den omfattning mönsterskapandet hade då och till den snabba utvecklingstakten på området måste enligt departementschefen sekretesskyddet begränsas på ett rimligt sätt för att motverka de olägenheter för nya mönsterskapare och företagare som ett sekretesskydd otvivelaktigt medför. Den valda lösningen tillgodosåg dessa synpunkter på två sätt. För det första är det en förutsättning för sekretesskydd att sökanden begär anstånd med kungörandet av ansökningen. Utgångspunkten är således att handlingarna i ansökningsärendet är offentliga. I det avseendet skiljer sig förslaget från vad som gäller på patentområdet, där utgångspunkten är att handlingar i ärende angående ansökan om patent är hemliga under viss tid, om inte sökanden begär att de skall offentliggöras. För det andra skall sekretess kunna åtnjutas endast under en tid av sex månader, räknat från ansökningsdagen eller, i vissa fall, från den dag från vilken prioritet har begärts.

Departementschefen ansåg att en förutsättning för hemlighållande av handling i ärende om registrering av mönster borde vara att sökanden framställer en uttrycklig begäran härom. I fråga om sekretesskyddets sakliga omfattning ansåg han en vägledande synpunkt böra vara, att sekretesskydd medges bara i den utsträckning som behövs för att tillgodose sökandens intresse av att få viss tid på sig att förbereda sin tillverkning av mönstervaran, innan mönstret görs tillgängligt för allmänheten. Det var uppenbarligen tillräckligt att medge hemlighållande av sådan handling som visar mönstret. Något övertygande skäl att låta sekretesskyddet omfatta också andra ansökningshandlingar kunde enligt hans mening inte föreläggas. De skäl

som sålunda borde föranleda en begränsning av sekretesskyddets omfattning motiverade å andra sidan att man också införde en maximering av sekretess-tiden. I patentlagen är den principiella utgångspunkten att handlingar i ärende rörande patentansökan är hemliga, om inte sökande begär annat. Patentlagen innehåller likväl en regel om att handlingarna skall offentliggöras senast 18 månader efter ansöknings(prioritets-)dagen. Det skulle, fortsatte departementschefen, rimma illa med dessa bestämmelser att i mönsterskyddslagen, där utgångspunkten är att ansökningshandlingarna är offentliga, införa en ordning som medger att handling i ansökningsärende hålls hemlig under praktiskt taget obegränsad tid. Han fann därför inte anledning att frågå förslaget på denna punkt. Den sekretesstid av sex månader som hade föreslagits fann departementschefen lämplig.

Utskottet

I betänkandet behandlas tre motioner varjäs upp frågor om skyddstiden för patent, ändringar i mönsterskyddslagen samt om vitesförbud vid varumärkesintrång.

Genom patent kan den som har gjort en uppfinning få ensamrätt att utnyttja uppfinningen yrkesmässigt. Genom mönsterskyddslagen har öppnats en möjlighet för den som skapat ett prydnads- eller nyttomönster att få en motsvarande ensamrätt. För att såväl patent som mönsterskydd skall kunna beviljas krävs att uppfinningen resp. mönstret är nytt och dessutom väsentligen skiljer sig från vad som tidigare är känt (skillnadskravet).

Patent och mönsterskydd söks i Sverige hos patent- och registreringsverket. Förfarandet i patent- och mönsterskyddsärenden är ordnat som ett förprövningssystem, dvs. patentverket företar en granskning av huruvida förutsättningarna för bifall till ansökningarna är uppfyllda varefter ett invändningsförfarande vidtar. Beviljas patent gäller patentet under en tid av 20 år räknat från ansökningsdagen. Patenttiden kan inte förlängas. Mönsterskydd gäller under fem år från ansökningsdagen och kan förlängas för två femårsperioder.

Ett patent som i Sverige och andra länder meddelas av den nationella patentmyndigheten blir gällande endast i den staten. Önskas patentskydd i flera länder måste alltså patent sökas i varje land. Genom den europeiska patentkonventionen har skapats en ordning som medger att en patensökande samtidigt kan få patent i flera länder, s. k. europeiskt patent. Sådant patent söks hos det europeiska patentverket i München. Sverige har tillträtt konventionen och det europeiska patentverket kan härigenom meddela patent som blir gällande i Sverige på samma sätt som nationellt patent. Giltighetstiden för europeiskt patent är 20 år.

I motion L815 (m) framhålls att utvecklingen av nya läkemedel är en kostnadskrävande och tidsödande process. Enligt motionären är den nuvarande *patenttiden* på 20 år för kort med hänsyn till att ett omfattande utvecklingsarbete ofta måste ske efter patentansökningen och innan uppfinningen kommersiellt kan utnyttjas. Motionären hävdar att den genomsnittliga effektiva patenttiden är under tio år. Motionären anser att patenttiden för

läkemedel bör vara 20 år från dagen för patentbeslutet.

Utskottet vill för sin del framhålla att de svenska reglerna om patenttid är anpassade till bestämmelserna i den europeiska patentkonventionen och till vad som gäller i våra nordiska grannländer och flera andra viktiga industriländer. En ändring av de svenska patentreglerna i förevarande avseende skulle innebära att vi bröt den harmoni som nu råder mellan de olika ländernas regelsystem. Utskottet vill särskilt understryka att en svensk särreglering skulle medföra att vi i Sverige skulle komma att ha patent med olika skyddstid, nämligen dels europeiska patent med en 20-årig patenttid, dels patent med en längre skyddstid som meddelats av det svenska patentverket. Som framgår av redogörelsen ovan (s. 2 och 3) har utvecklingen sedan tillkomsten av den europeiska patentkonventionen varit sådan att vi i framtiden måste räkna med att det stora flertalet i Sverige gällande patent kommer att ha meddelats av det europeiska patentverket. En förlängning av skyddstiden för enbart svenska patent skulle därför vara utan större betydelse för läkemedelsindustrin och dessutom kunna medföra gränsdragningsproblem och andra praktiska olägenheter.

Utskottet delar motionärens uppfattning att det med hänsyn till läkemedelsindustrins betydelse för Sverige är angeläget att patentreglerna har en utformning som tillgodoser industrins behov. Mot bakgrund av vad som anförts ovan är det emellertid inte nu möjligt att ändra patentlagen i enlighet med motionärens önskemål. Ett sådant steg bör tas i takt med utvecklingen i andra länder och den europeiska patentorganisationen. Utskottet förutsätter att regeringen följer utvecklingen på området och tar de initiativ som kan visa sig erforderliga. Skulle det visa sig att det i bl. a. de länder som tillträtt den europeiska patentkonventionen finns en mera allmänt utbredd önskan om en förlängning av patenttiden för läkemedel bör Sverige inte tveka att aktualisera frågan om en ändring av konventionen och en anpassning av vår nationella lagstiftning.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet bifall till motion L815.

I motion L805 (c) yrkas att reglerna i *mönsterskyddslagen* om förutsättningarna för mönsterskydd och om hemlighållande av handlingar i mönsterskyddsärenden skall ändras.

Som inledningsvis redovisats är det en förutsättning för beviljande av mönsterskydd att mönstret väsentligt skiljer sig från vad som före ansökningsdagen är känt. Som känt anses allt som på något sätt blivit allmänt tillgängligt före ansökningsdagen. Även mönster som inte blivit allmänt tillgängligt räknas som känt om mönstret framgår av en ännu inte offentlig ansökan om mönsterskydd, patent eller varumärke, vilken gjorts tidigare, och om denna ansökan senare blir offentlig. Också i patentlagen finns ett skillnadskrav som i huvudsak överensstämmer med mönsterskyddslagens. Enligt patentlagen uppställs dock inte något skillnadskrav i förhållande till ännu ej offentliga patentansökningar.

En ansökan om mönsterskyddet som ges in till patentverket är liksom andra handlingar som inkommer till myndigheter allmän handling. Mönstret blir därmed allmänt tillgängligt när ansökan ingetts. Enligt mönsterskyddslagen kan dock sökanden begära att en handling som visar mönstret hålls hemlig under viss tid. Sekretesskyddet upphör alltid sex månader efter

ansökningsdagen. I patentärenden gäller en annan ordning. Huvudregeln är att handlingar i patentärenden skall hållas hemliga under granskningsförfarandet om inte sökanden begär att de offentliggörs. Handlingarna blir alltid offentliga 18 månader efter ansökningsdagen.

Nära samband med de redovisade reglerna i mönsterskyddslagen har systemet med s. k. prioritet. Mönsterskapare som planerar att utnyttja sitt mönster i flera länder har ofta ett intresse av att först söka registrering i ett land för att få granskningen slutförd där innan han söker registrering i de andra länderna. Han kan också tänkas vilja undersöka exploateringsmöjligheterna i det första landet innan han går ut på marknaden i de övriga. Om registrering först söks i ett land kan emellertid den ansökningen komma att utgöra ett hinder för registrering i andra länder. Genom bestämmelser i Pariskonventionen den 20 mars 1883 för industriellt rättsskydd har man på det internationella planet sökt lösa detta problem genom att etablera ett system som utesluter att sådant hinder mot mönsterskydd åberopas under en viss prioritetsperiod räknat från den första ansökningen. Bestämmelserna innebär i huvudsak att om den som sökt skydd för ett mönster i någon av konventionsstaterna inom en viss tid från denna ansökningsdag söker skydd för mönstret i en annan konventionsstat den senare ansökningen skall anses gjord samtidigt som den första ansökningen. Fristen är sex månader för industriella mönster och modeller. Sverige är anslutet till Pariskonventionen och alltså bundet av konventionens regler om prioritet. Dessa regler har införlivats med svensk rätt genom bestämmelser i bl. a. mönsterskyddsförordningen (1970:486).

I motionen framhålls att reglerna om förutsättningarna för mönsterskydd ursprungligen utformades med patentlagen som förebild och att samma skäl som föranlett att skillnadskravet vid patent numera inte upprätthålls i förhållande till ännu inte offentliggjorda patentansökningar bör föranleda en ändring av mönsterskyddslagen. Motionären påpekar vidare att granskningsförfarandet i mönsterskyddsärenden oftast inte slutförs inom den sexmånadersfrist som gäller för hemlighållande. Mönsterskyddsskaparen går därmed miste om sin möjlighet att använda granskningsresultatet som underlag vid en bedömning av exploateringsmöjligheterna utomlands. Om å andra sidan granskningsresultatet avvaktas kan mönsterskaparen förlora rätten att åberopa prioritet i andra länder och därmed möjligheten att söka mönsterskydd utomlands. Motionären anser att handlingar i mönsterskyddsärenden skall hemlighållas i sex månader såvida inte sökanden begär deras offentliggörande. Motionären hävdar vidare att sekretesskyddet alltid bör gälla fram till dess två månader förflutit från det sökanden fick del av granskningsbeskedet.

Som motionären framhåller gällde ursprungligen att skillnadskravet för patent skulle bedömas också mot tidigare gjorda patentansökningar som ännu ej blivit offentliga. Denna regel slopades i samband med att Sverige tillträdde den europeiska patentkonventionen (prop. 1977/78:1, LU 10). Skälet därtill var att det ansågs uteslutet att efter tillträdet behålla en från konventionen avvikande reglering beträffande de grundläggande förutsättningarna för patenterbarhet. Att en anpassning av patentlagens regler till bestämmelserna i den europeiska patentkonventionen varit nödvändig kan

enligt utskottets mening inte utgöra skäl för en motsvarande ändring av mönsterskyddslagen. Med hänsyn härtill och då i övrigt inte framkommit något som tyder på att mönsterskyddslagens bestämmelser om skillnadskravet har en olämplig utformning kan utskottet inte ställa sig bakom motionärens önskemål i denna del.

Vad härefter gäller frågan om hemlighållande av mönsterskyddshandlingar vill utskottet erinra om att detta spörsmål övervägdes ingående vid lagens tillkomst. De skäl som därvid anfördes (se ovan s. 9 och 10) för den nuvarande regleringen äger enligt utskottets mening allttjämt bärkraft. Några omständigheter som nu bör föranleda en ändrad ordning kan utskottet inte finna. Det sagda innebär emellertid inte att utskottet saknar förståelse för motionärens önskemål. Att det i den praktiska tillämpningen kan uppkomma problem för en mönsterskapare beror emellertid främst på att granskningsförfarandet vid patentverket inte slutförs inom den tid som gäller för sekretesskyddet och för rätten att åberopa prioritet vid ansökan utomlands. Enligt utskottets mening är det angeläget att granskningsförfarandet inte tar så lång tid i anspråk att mönsterskaparen skall behöva riskera rättsförluster. Utskottet vill därför understryka vikten av att handläggningstiderna för mönsterskyddsärenden i största möjliga utsträckning anpassas till de sexmånadersfrister som gäller.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet bifall till motion L805.

I motion L803 (fp) begärs att varumärkeslagen skall ändras så att vitesförbud kan meddelas vid *varumärkesintrång*.

Enligt varumärkeslagen kan den som olovligen använder annans varumärke eller på annat sätt gör intrång i ensamrätten dömas till straff om intrånget skett uppsåtligen. Varumärkesintrång som sker uppsåtligen eller av oaktsamhet medför vidare skyldighet att utge skadestånd. Vid ringa oaktsamhet kan skadeståndet jämkas. Någon möjlighet för domstol att vid vite förbjuda intrångsgöraren att fortsätta sin verksamhet finns inte enligt varumärkeslagen. Däremot kan vitesförbud tillgripas mot användningen av varumärken som utan att utgöra varumärkesintrång är vilseledande.

Sanktionssystemet vid varumärkesintrång överensstämmer i väsentlig mån med vad som gäller vid intrång i andra ensamrätter på det industriella rättsskyddets område. Såväl enligt patentlagen, mönsterskyddslagen, firmalagen som växtförädlarrättslagen kan sålunda intrång i rättighetshavarens ensamrätt medföra straff och skadestånd. Vissa smärre olikheter finns dock. Efter en ändring år 1986 i patentlagen (prop. 1985/86:86, LU 29) kan numera domstol på begäran av patenthavaren eller den som på grund av licens har rätt att utnyttja uppfinningen vid vite förbjuda den som gör patentintrång att fortsätta härmed. Vitesförbud kan även meddelas interimistiskt, dvs. i avvaktan på den slutliga prövningen. Möjligheten att meddela vitesförbud har sedan länge funnits också enligt firmalagen.

I motionen framhålls att en samordning av sanktionssystemen inom varumärkesrätten samt patent- och mönsterskyddsätten är angelägen. I avvaktan på att en bättre samordning kan komma till stånd bör det enligt motionären införas en möjlighet till vitesförbud vid varumärkesintrång.

Utskottet erinrar om att en motion angående samordning av sanktionssystemen inom det industriella rättsskyddet behandlades av utskottet i samband

med den ovan redovisade ändringen i patentlagen år 1986. I sitt av riksdagen godkända betänkande i ärendet (LU 1985/86:29) avstyrkte utskottet bifall till motionen. Utskottet hänvisade därvid bl. a. till att det kunde finnas skäl att avvakta erfarenheterna från den praktiska tillämpningen av de nya reglerna om vitesförbud i patentlagen innan man tog ställning till frågan om motsvarande regler bör införas i övrig lagstiftning på området. Utskottet förutsatte att regeringen följde utvecklingen och i lämpligt sammanhang tog upp spörsmålet om en samordning.

Sedan den nu aktuella motionen väcktes har utredningen om skydd för företagshemligheter i betänkandet (SOU 1987:1) Otillbörlig efterbildning lagt fram förslag till lagstiftning om sådan efterbildning. Den nya lagen är avsedd att ge möjligheter till ingripande mot varuförfalskningar i de fall då varumärkeslagen och annan immaterialrättslig lagstiftning inte ger tillräckligt skydd. Enligt förslaget skall allmän domstol vid vite kunna förbjuda marknadsföring och andra förfaranden beträffande varor som utgör efterbildningar. Även interimistiskt förbud skall kunna meddelas. Betänkandet remissbehandlas för närvarande.

Utskottet vill också peka på att frågan om harmonisering av sanktionssystemet på det industriella rättsskyddets område våren 1987 har aktualiserats hos justitiedepartementet genom en till departementet ingiven resolution, som antagits vid det XIX Nordiska mötet för industriellt rättsskydd i september 1986.

Såväl förslaget till lagstiftning om otillbörlig efterbildning som den nämnda resolutionen ger enligt utskottets uppfattning regeringen anledning att närmare överväga spörsmålet om vitesförbud vid varumärkesintrång. Utskottet utgår från att sådana överväganden kommer till stånd i samband med ställningstagandet till utredningens förslag. Motion L803 påkallar därför inte någon åtgärd från riksdagens sida, och utskottet avstyrker således bifall till motionen.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *patenttiden för läkemedel*
att riksdagen avslår motion 1986/87:L815,
2. beträffande *mönsterskyddslagen*
att riksdagen avslår motion 1986/87:L805,
3. beträffande *vitesförbud vid varumärkesintrång*
att riksdagen avslår motion 1986/87:L803.

Stockholm den 27 oktober 1987

På lagutskottets vägnar

Per-Olof Strindberg

Närvarande: Per-Olof Strindberg (m), Lennart Andersson (s), Owe Andréasson (s), Stig Gustafsson (s), Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Inga-Britt Johansson (s), Allan Ekström (m), Bengt Kronblad (s), Bengt Harding Olson (fp), Nic Grönvall (m), Gunnar Thollander (s), Marianne Karlsson (c), Berit Löfstedt (s) och Ewa Hedkvist Petersen (s).